

Bálint Gábor (1967) könyvtáros (ELTE), több tanulmánya jelent meg a 20. századi könyvtörténet témaköréből, Martialis verseinek fordításával tíz éve foglalkozik.

A római lakomák Martialis szemével

Bálint Gábor

Marcus Valerius Martialis, a karrierjét a Flavius-császárok alatt kezdő epigrammaköltő, művei fontos forrásanyagok is a korszakkal foglalkozó kutatók számára. Versei között sok olyat találunk, amely a társasági összejövetelekkel foglalkozik. Martialis idejében a lakoma-terem, a *triclinium* volt a társasági élet egyik legfontosabb színtere, ahol a barátok, vagy éppen a kliensek és patrónusuk együtt tölthették az időt. Persze a lakomák rendezése nem volt olcsó multság. Az ehhez szükséges berendezés (a megfelelő nagyságú konyha, illetve ebédlő), valamint a személyzet (pl. egy szakács és a felszolgálók) csak keveseknek állt rendelkezésére. Martialis is leír több olyan esetet, amikor valaki a lovagi gyűrűjét volt kénytelen zálogba tenni emiatt. Vagy ha nem a gyűrűjét, akkor néhány más értéktárgyat:

*Tegnap eladtál egy rabszolgát százezerért, hogy
most jól ellakomázd, Calliodórus, a pénzt.
Nem lakomáztál jól, ámbár fejedelmi fogás volt,
négy font súlyú nagy márna az asztalodon.
Rádkiabálnék most: te gazember Calliodórus,
nem hal ez, emberi hús, és te meg emberevő. (X. 31.)*

Igen sok éhenkórász főállású kliensnek még arra sem volt nagyon lehetősége, hogy otthon valami hideget egyen, vagy egy lacikonyhából hozasson magának ennivalót: nekik létkérdés volt, hogy valamely gazdag úr lakomáján „parazitáskodhassanak”. Sok ember számára szégyen volt az, hogy otthon kénytelen étkezni, de az is, hogy rászorul mások konyhájára:

*Mondod, nem szívesen jársz másokhoz vacsorázni.
Vesszek el én, ha igaz, Classicus ez. Te hazudsz.
Mert hisz Apícus is nagy örömmel ment lakomákra,
és szomorú volt, ha otthon evett egyedül.
Ám ha te nem szívesen mész máshova enni, miért mész?
– „Kényszerből” – Ez igaz. Pont ahogyan Selius...
Ej, nicsak, épp most hív Melior téged lakomára:
Hogyha te férfi vagy, úgy álld szavad, el ne fogadd! (II. 69.)*

A versbeli Classicus is nyilván hangsúlyozta, hogy csak a barátai iránti „kényszerű” kötelességből jár másokhoz vacsorázni, de Martialis tudja, hogy egészen más irányú ez a kényszer. Az utolsó sorban felvetett problémára később is visszatér a költő:

*Másnál Cantharus, úgy szeretsz te enni,
aztán meg szapulod, szidalmazod mind.
Hagyd el durva szokásodat, javaslom:
nem lehetsz szabad ember és falánk is. (IX. 10.)*

Az említett Seliusnak egyébként több verset is szentel a költő. Az egyikben a módszert írja le, ahogyan ki lehet csikarni a meghívást:

*Hallgasd csak Seliust, lakomádra kivette a hálót,
 hogy dicsér; ha szavalsz, vagy ha te nyerted a pert:
 „Nagyszerű! Hát ez igen! Gyönyörű! Jó volt! De ügyes vagy!
 Szép...!” – Megszolgáltad már vacsorádat, elég. (II. 27.)*

Itt könnyű a kliensek dolga: a patrónusuk nyilvános szerepléseinek való részvétel egyik fontos feladatuk volt, a megnyert pert pedig elmaradhatatlanul követte a lakoma. De efféle perek nyilván nem zajlottak mindennap, ilyenkor más módszer szükségeltetett. A következő Selius-vers bemutatja, hogy milyen nehéz dolga van az efféle vacsoravadászoknak, amíg egyáltalán megtalálják Róma mitológiai festményekkel és szobrokkal díszített oszlopocsarnokaiban, fórumain a megfelelő alanyt: amennyi munkát belefektetnek, akár valami hasznos munkát is végezhetnének:

*Mindent megmozgat Selius, mindent mer azonnal,
 félve, hogy otthon kell majd vacsoráznia ma.
 Európához fut, Paulínus lábait újra
 s újra dicséri – de vég nélkül –, „az új Achilést”.
 Ámde nem ér célt. Erre sietve a Saepta felé megy,
 hátha segít neki majd ott Iasón s Cheirón.
 És ha csalódik, irány iramodva a memphisi templom,
 s ott a padodra leül, bús tehenecske, eléd.
 Onnan meg fut a száz oszlop tartotta tetőhöz,
 aztán felkeresi Pompeius ligetét.
 Fortunatus s Faustus fürdőjét sem veti ő meg,
 sem Lupus és Gryllus ócska, sötét odút,
 fürdik a fürdőkben, végigfürdőzgeti mindet.
 Hogy mindent megtett, s csak nem akarja az ég,
 visszaroohan hát Európé puszpángjai mellé
 hátha barátira talál ott, ilyen este akár.
 Kérlek a rajtad ülő szeretőd, a leányka nevére,
 ó pajzán bika, hívd meg vacsoráznia te őt. (II. 14.)*

A vers vége tipikus martialis csattanó: ha nem akad horogra senki, akkor nincs más hátra, Iuppiternek, a bika képében éppen Európát elrabló főistennek kell meghívnia az elkeseredett klienst – csak hogy a megszokott világrend fennmaradjon. Más éhenkórászok inkább Róma közfürdőit kedvelték, melyekben fillérékért lehetett eltölteni egész napokat, s így rengeteg lehetőséget nyújtottak a potyalakomára vágyóknak:

*Ménogenést strandon meg fürdőkben kikerülni
 nem lehet ügyse, habár sok cseledet beveted.
 Jobb kézzel s ballal kapdossa csak egyre a labdát,
 és amit összeszedett, mind odaadja neked.
 Fölveszi, hozza a felfújót bőrlabdát a homokból,
 bár megfürdött már s rajta van ám saruja.
 És fürdőlepedőd ragyogóbbnak látja a hónál,
 bár nem ilyen piszkos még a pelenka se tán.*

*Hogyha a gyér hajadat rendezgeti össze a fésűd,
 mondja: Achillesnek volt csakis ennyire dús.
 Ő maga hoz füstös butykosban bort – fenerosszat,
 és a verítéket törli a homlokodon.
 Mindent dicsér és mindent megbámul, amíg csak
 meg nem unod, s mondod elkeseredve: „Gyere”.
 (XII. 82.)*

Más vacsoravadászok más módszerrel próbálkoznak. Elmentében Seliusszal, nem a város kedvelt sétáló- és találkozóhelyeit, vagy éppen a fürdőket szállják meg, hanem egy kevésbé szem előtt lévő középítményt, ahol azonban szintén összefuthatnak az emberek egymással:

*Vacerra mindig minden vécét végigjár
 egész nap ott ül ő, ahány ülőke van.
 Kakálhatnék jött rá? Dehogy: kajálhatnék. (XI. 77.)*

Két újabb módszer vacsoraszerezésre: az elsőnél némi fűzfapoétai vénával kell rendelkeznie a kliensnek, a másodikban jobban kell bírnia a bort áldozatánál:

*Fürdőjét ha dicséred egyre versben
 Ponticusnak, a dúsán étkezőnek,
 nem fürdőt, vacsorát akarsz, Sabellus. (IX. 19.)*

*Tegnap éjszaka mondtam azt tenéked
 – hat kancsó bor is elfogyott szerintem ,
 hogy, Procillus, együtt ma nálam.
 Kézpénz volt neked, így fogadtad egyből,
 és nem részegen elhangzott szavaknak.
 Túlontúl veszedelmes itt a példa:
 én irtózom az éber-ittasoktól. (I. 27.)*

Az utóbbi vers pendantja, amikor a visszahívás a tét:

*Nem hívsz vissza sosem, pedig én hívlak, s te meg eljössz.
 Elnézném, ha tudom, hogy sosem adsz lakomát.
 Adsz! Csak másoknak! Mindkettőnk vétke ez immár:
 én idióta vagyok, és te pofátlan – ugye? (III. 27.)*

A fentiekből következik, hogy a „nem otthon ebédelés” azt jelenthette, hogy az illető olyan fontos ember, olyan sok barátja van, hogy szinte kézzől kézre adják. A két jelentéssel játszik a következő vers:

*Philó esküszik, ő sose otthon ebédel. Ez így van,
 mert nem ebédel, ha senkise hívja meg őt. (V. 47.)*

Ha már megvan a vacsorameghívás, egyes ügyeskedők – gondolván a szűkebb napokra – megpróbálnak „bepájzolni” egy lakoma alkalmával:

*Bármit hoznak élénk hamar besöpröd,
 sertéstőgyet a bordacsonttal együtt,*

*császárfajdot, amit mi ketten ennénk,
egy nagy márna felét, sügért egészen,
és angolnagerincet, csirkecombot,
mártástól csepegőn a vadgalambot.
S mindezt, Caeciliánus, összegyűjtve
szolgádat hazakiüldenéd batyuddal,
míg mi tétlenül üldögélve nézünk.
Pfüjj, szégyellj magad, addsa vissza mindent:
mert holnapra nem invitáltak meg! (II. 37.)*

*Hátra a szolgálfiudnak adod valamennyi fogásod.
Legközelebb teneked hátra terítsenek ám! (III. 23.)*

A korábban elmondottakból következik, hogy az újgazdagok, a valamilyen módon megtollasodott felszabadított rabszolgák nagy súlyt helyeztek arra, hogy ők is adjanak lakomákat, amelyeken a szegény vendégek előtt patrónusként szerepelhetnek. E típus legismertebb irodalmi alakja Petronius Trimalchiója. Martialisnál ugyanez Zoilus néven jelenik meg, aki magát a költőt is meghívja, hogy ezzel az „est fényét” emelje:

*Zóilus, azt hiszed én boldog vagyok egy lakomától?
S boldoggá tesz majd, Zóilus, épp a tied?
Kint az Arícia-dűlőből hívd csak meg a koldust:
boldoggá teszi tán Zóilus étele őt. (II. 19.)*

Egyes spórolós patrónusok még a sportulát, a szokásos reggeli üdvözlésért cserébe a kliensnek járó minimális összeget is sajnálták:

*Most, hogy nem pénzt adsz, inkább meghívsz vacsorára,
mért más ételeket adnak élém, s te eléd?
Osztriga van teneked, mit Lucrínus vize hizlalt,
s nékem kagylóhéj sebzi fel ajkaimat.
Vargányák neked és pár disznógomba előttem,
rombuszhal teneked, és nekem itt keszegek.
Téged aranygerlek töltött hátulja kecsegtet,
és a kalitka-halott szarka került elibém.
Hogyha veled vacsorázom, mért nem eszem veled
együtt?
Sportula nincsen? Együnk hát ugyanazt legalább.
(III. 60.)*

A régiek szerint egy lakomán legfeljebb kilenc ember vehet részt, hiszen a hagyományos római ebédlőben három darab háromrészes heverő vette körül az ebédlőasztalt. Az idő múlásával azonban egyre többen érezték úgy, hogy a lakoma fényét emeli a meghívottak száma is, vagyis egyre több ebédlőasztalt használtak. Martialis viszont nem szereti az ilyesmit:

*Meghívtál a minap száz ismeretlent
és engem. De hogy én meg elmaradtam
számon kérve veszekszel itt, Fabullus.
Nézd, nem szívesen étekezem magamban. (XI. 35.)*

Egy másik római – igen „előkelő” módon – rabszolgák egész hadseregét rendelte egy lakomára, de a végeredmény megint csak az lett, hogy vendégek még csak jól sem lakhattak a tálakat állandóan továbbvivő szolgák között:

*Bár száz asztala lenne Anniusnak,
mert szolgálja van asztalok helyett is.
Tálcák szállnak, a tálak elszaladnak.
Íly ebédje legyen csak gazdagoknak:
mászkáló lakomák zavarnak engem. (VII. 48.)*

Egy másik versben egy bizonyos Fabullus nagyszámú vendéget hívott lakomára, de vagy nem jutott pénz az ennivalóra, vagy úgy gondolta az illető, hogy ezen a téren van lehetőség takarékoskodni, és semmi mással nem szolgált a vendégeknek, csak illatos kenőcsökkel:

*Illatszert kitiűnőt adtál valóban
tegnap este nekünk – de enni semmit.
Hát, vicces dolog illatozni éhen.
Illatosra bekenni és nem enni
tud meg hát, a halott szokott, Fabullus. (III. 12.)*

Lakomajelenet részlete egy pompeii falfestményen, Kr. u. 1. század
(Nápoly, Museo Nazionale)

Kutatók cáfolják e vers „valóságtartalmát”, és rámutatnak arra, hogy itt Catullus 13. *carmen*ének továbbírásáról van szó. Megint más házigazdák adtak ugyan ennivalót, de távotól sem annyit, amennyi elég volt a vendégeknek:

*Hatvan vendéget hívtál, Mancínus, ebédre
s nem volt semmi, csak egy vadkan az asztalodon.
Sem szőlő, szedvén későn termő venyigéről,
sem mézalma, amely édes, a méz se olyan...
nem volt körte se, szép hosszanti füzérbe kötözve,
pun pomagránát sem, rózsaszínű, kicsike...*

*Sassina falvából sem volt jó kúpalakú sajt,
sem pícénumi – kis tálban – olívbogyó.
Semmi, csak egy vadkan. Csupaszs és csenevészke,
megölné
tán még egy fegyver nélküli törpe is ám.
És abból se jutott, csak bámultuk valahányan.
Vadkant nézni nekünk még az aréna is ad.
Hát ezután vadkan, Mancínus, éléd sose jusson:
ám Charidémusként juss te a vadkan elé. (I. 43.)*

Az utolsó sorban említett személy egy korabeli gonosztevő volt, akit a cirkuszban vadkan elé vetettek büntetésül. Martialis tréfásan úgy állítja be, hogy az a házigazda, aki így megcsalja vendégeit, szintén az arénába való. Költőnk külön verset szentel annak a vékonyserényű rómainak, aki nem akart lemaradni a lakomaadásban, de pénzből csak egyfajta étel-alapanyagra futotta:

*Mint Atreus darabolta fel Thyestes
két fiát, tököket nyiszálgat össze
s vagdos Caecilius több száz darabra.
Étvágy-kelteni ezt pakolja tálba,
s elsőként tököt ad, de másodikként
szintén tök jön, a harmadik fogás tök,
és utána tökökből áll a desszert.
Tökből alkot a pék pocsek lepényt és
tökből süit süteményt, megannyi félét.
Tökből van datolyája (színpadokról
ismert trükk), a szakácsa úgy csinálja
hogy babnak hiszed azt vagy lencseszósznak.
Vargányát imitál, s akár fasírtot,
sőt még tengeri kishalak husát is.
Konyhafőnöke jól kísérletezget
és készít ravaszul befűszerezve
zöld rutába tekerve tökfalatát.
Ezzel tölti a tálát és a csészét,
s kistányér meg a nagy kirakva tökkel.
S még pompásnak, előkelőnek érzi
ő, hogy ennyi fogást adott egy asból. (XI. 31.)*

Martialis széles skáláját adja verseiben a különböző ügyeskedő lakomarendezőknél:

*Vadkan-ebédet ígérsz, és tálalsz egyszerű sertést.
Gallicus, ej, hitvány korcs legyek én, ha becsapsz.
(VIII. 22.)*

*Fényes ebédek adsz, Ólus, de lefedve a tálát.
Viccelsz? Így én is fényes ebédet adok. (X. 54.)*

*Nem szívesen vágnád fel a csirkét és halaid sem,
s főleg sajnálod, Naevia, vadkanodat:
ostorozod, merthogy nyersen tálalt a szakácsod
mindent. Nem leszek én ennyire nyers sohasem.
(III. 13.)*

Megesik, hogy egyes falánkabb házigazdák csak azért hívnak vendégeket – hogy ők maguk jól belakhassanak:

*Ez mi? Megőrültél? Lakomát adsz, Caeciliánus,
s összes gombádat egymagad itt befalod.
Mit kívánhatnék méltót torkodba, hasadba?
Falj gombát, amiből Claudius is bezabált. (I. 20.)*

Martialis itt is elég kemény tréfával zárja a verset, hiszen Claudius császár – felesége, Agrippina közreműködése nyomán – gombamérgezésben halt meg. Más versekben más házigazdák az italon spórolnak: ők maguk drága, nemes bort isznak, ám a vendégeknek a rosszabbikból adnak:

*Véjii bort töltesz ki nekem, de te massicusit nyelsz:
én inkább szagolom ezt, s nem iszom meg amazt.
(III. 49.)*

*Míg hörbölsz ametiszt pohár-csodákból
s jól elázol Opímius borától,
kínálván nekem ezt a rossz szabin bort,
kérded, Cotta: „Aranypohárban adjam?”
Ólmos bort ki szokott aranypohárból...? (X. 49.)*

Egyes vendéglátók ügyeskedni próbáltak, s a drága bort olcsó kocsisborral keverték, hátha az óbor megnemesíti a rosszat is:

*Tucca, ugyan mire jó, hogy a drága falernusi óbort
friss vaticánusi rossz mustba keverve adod?
Tán jót tett a boroknak legrosszabbika néked?
Vagy vétett a borok legnemesebbike, mondd?
Nem rólunk van szó, de falernusit ölni gonoszság,
mint vad méreggel rontani ezt a nedűt.
Sok vendéged rászolgált tán már eme végre,
ám nem jár a nemes bornak e csúnya halál. (I. 18.)*

Természetesen a lakomázás szokása alól Martialis sem vonhatta ki magát, nyilván nem is akarta, azonban az általa szervezett összejövetelek egészen más képet mutatnak, ahogy ezt a barátainak szóló verses meghívójából láthatjuk:

*Nyolcadik órát Ísis papjai épp kikiáltják,
s őrségváltásról jönnek a zord katonák.
Most jó fürdeni, mert hisz előtte a gőz nagyon éget
és Nero thermái túl melegnek minékünk.
Stella, Nepos, Canius, Ceriális, Flaccus – ebéd vár
nálam. Hét hely van: még idefér Lupus is.
Mégkönnyíteni gyomrunkat küldött majorosném
mályvát és sok más jót, mit a kertem adott.
Gyenge salátafejek s a metélőhagyma-darabkák,
meg buja mustármag s menta, mitől bőfögünk,
majd a rutával szórt hal megkoszorúzva tojással,
s tintahalas lében lesz kocatógy, csöpögős.
Ennyi az ízelítő. Ezután egytálnyi fogás jön:*

*kisgida, mely farkas toroka elől menekült,
kolbászkákkal, amit még felszeletelni se kell majd,
és a kovácsétel: bab, meg a zöld, puha kel.
Csirke, s több lakomát is túlélte sonka a vége,
s jóllakván érett, gyenge gyümölcsöt adok,
seprő nélküli bort, nómentumit, itt a palackja:
ez még Frontínus konzul alatt szüretelt.
Fesztelenül, szabadon mókázunk majd, nem epésen:
nem bánsz meg reggel semmit, amit ma kimondsz.
Téma lehet minden, például a cirkuszi zöld párt,
nem tesz vádlottá senkit az én poharam. (X. 48.)*

Nem véletlenül hangsúlyozza az utolsó sorokban a szabad beszéd lehetőségét: a korabeli császárok alatt vigyázni kellett arra, hogy ki előtt mit mond az ember – feljelentők mindenhol akadhattak. Még a cirkuszi kocsiversenyek szereplőit sem lehetett büntetlenül emlegetni, mivel a zöld párt, a császár kedvenceinek szidalmazása könnyen válhatott felségsértéssé.

Martialis egy másik meghívójában egyedül Cerialist hívja. A menü szinte ugyanaz, mint a korábbi versben, csak a húsfétel marad el:

*Nálam jó vacsorát fogsz enni, ha jössz, Cerialis.
Hogyha neked nincs jobb tennivalód, gyere el.
Nyolcadik órában várlak, de előtte fürödjünk
meg: Stephanos-fürdő nincs ide messze, tudod.
Elsőként a gyomor serkentésére saláta
lesz s póréahagyma, egybemetélve vele.
Aztán tonhal jön, megnőve nagyobb a keszegnél,
rajta tojások meg illatozó rutafű.
Lesz másféle tojás: forró hamuban sültögetve
és vélabrumi sajt, füstös is, ízes is ám.
S kapsz Pícénumból dércsípte olívaogyókat.
Ízelítőnek elég. Mondjam a többi fogást?
Hogy gyere, most hazudok: halak, osztriga és kocatőgy lesz,
meg tavi vadmadarak s házi baromfiak is,
Stella barátunk is ritkán tálaltat ilyesmit.
Sőt megigérem, hogy nem szavalok teneked,
ám te csak olvasd fel végig pár könyvnyi Gigászod,
s Vergilius-féle pásztori verseidet. (XI. 52.)*

Az utolsó sorokban már feltűnik a korabeli római lakomák elengedhetetlen kelléke: a verselgetés. Baráti, mecénási társaságban jó alkalom volt ez, hogy ki-ki előadja a legújabb verseit. Persze úgy illet, hogy a vendég olvasson fel és ne a házigazda, de sokan csak azért rendeztek lakomákat és hívtak meg ismertebb költőket, hogy előtűnik méretessenek meg verseményeik. A vendégek persze tudták, hogy jó képet kell vágni a versekhez és meg kell tapsolni mindet: ez a fizetség a lakomáért. Ilyen verselő házigazda volt a Martialis által Ligurinusnak nevezett fűzfapoéta is, aki egy másik mű szerint mindenhol, mindenkinek egyre csak verseit próbálta olvasni:

*Nem másért hívogatsz engem, Ligurínus, ebédre:
hogy te felolvashasd nékem a verseidet.
Jóformán a sarum se vetem le, de itt van a könyved,
rögtön a halmártás és a saláta között.
Már jön a második is, mielőtt a fogást idehozzák,
nincs itt még a gyümölcs – s íme a harmadik is.
És negyedik, sőt már ötödik könyved recitálok.
Így szaporázva a jó vadpecsenyét is unom.
Rémes verseidet tépd össze, hajítsd a halaknak,
vagy, Ligurínus, egyél egymagad így ezután. (III. 50.)*

*Phoebus tán menekült a Thyestés-féle ebédről,
nem tudom, ám a tiéd elkerülöm, de el én!
Bár telerakva a dús asztal finom ennivalókkal,
semmisem ízlik, mert műveidet szavalod.
Nem kell márna, se pompás rombuszhal, Ligurínus,
nem kell osztriga meg gomba se: fogd be a szád. (III. 45.)*

Külön kézikönyvek születtek arról, hogy milyen is egy igazi, divatos lakoma. Martialisnak igen sommás véleménye van az egészről:

*Milyen szerinte egy jó asztaltársaság:
erről írt Priscus elmésen.
Sok kedves dolgot mond el, sok magasztosat:
s mindezt tudóshoz illő mód.
Milyen szerintem egy jó asztaltársaság?
az jó, ahol nem szól a lant. (IX. 77.)*

Az utolsó sorban nemcsak arra utal a költő, hogy néhány lakomán olyan sok a zene, hogy lehetetlen mellette beszélgetni, hanem talán arra is, hogy a költészetnek sincs helye a terített asztal mellett. Pedig ebben az időben ez kiirthatatlan divattá vált, még Martialis barátja és támogatója, a már említett Arruntius Stella lakomáin is szerepet kaptak a versek. Úgy tűnik, valamennyi meghívottnak verset kellett írni. Martialis – mint igazi költő – műkedvelők szórakozásának tartja ezt, és megpróbálja kivonni magát a játékból:

*Törvényed túl zord: hogy a vendég kénytelen írni
verset, Stella. – „Szabad rosszat is írni neked.” (IX. 89.)*

Az ilyen lakomán született versekről fogalmat alkothatunk magunknak Petronius *Cena Trimalchionis*ából, hiszen a címszereplő, ez a meggazdagodott rabszolga természetesen szintén verseket költ a lakomáin – persze inkább csak afféle csujogatókat. Martialis könyveiben is található néhány olyan epigramma, amelyekről feltételezhetjük, hogy lakoma közben született alkalmi versikék. Az egyiket pl. a Domitianus által építtetett Aranyormozsa nevű lakomázóteremmel „mondhatja el”, amelynek ablakából az istenné avatott Augustus mauzóleuma volt látható:

*Morzának hívnak. Mi vagyok? Tudod: egy kis ebédlő.
S Caesar sírboltját láthatod ám odakint.*

*Nyomd heverőd, önts bort, kérj rózsát, kend csak a nárdust:
még ez az isten is int: el ne feledd a halált. (II. 59.)*

Szintén az epikureus életélvezetre szólít fel egy másik, hasonló alaphelyzetű vers:

*Tölts a falernusiból, Callistus, dupla pohárral,
s nyáron hóval hűtsd, Alcimus, ezt a nedűt.
Illatozó balzsam csillogjon fürtjeimen és
ott rajtuk legyen egy rózsavirág-koszorú.
Szemben a nagy mauzóleum is példázza, hogy éljünk:
mert hisz meghalnak isteneink maguk is. (V. 64.)*

Konkrétabb élethelyzetből indul ki a következő epigramma, amely a bort ajánlja szerelmi bánat ellen:

*Rífus, néha vizet keversz a borba,
és csak akkor iszol, ha szól a társad,
egy-két kortyot a híg falernusidból.
Csak nem Naevia ad ma boldog éjjelt,*

*s inkább józan akarsz maradni, és így
várod azt a bohó, szerelmi aktust?
Csend. Sóhajtvá nyögöd ki: megtagadta.
Hát gyakrabban ürítsd a serleget ki,
s fojtsd színborba a bánatod, barátom.
Ne kíméld magad, úgyis alszol éjjel. (I. 106.)*

A fenti 35 vers csupán mutatvány Martialis kb. másfélezer epigrammájából, de érzékletes pillanatképekben „mutatja be” a korabeli római társadalom egyik szeletét, a lakomát adó, lakomán résztvevő hétköznapi római polgárt. De összeállíthatnánk egy csokorralalót a pénzért verseket vevő ál-költőkről, a hízelkedő örökségvadászokról, az önmagukat áruba bocsátó szépfiúkról, az állandó kölcsönkérőkről, és még hosszan sorolhatnánk a megannyi embertípust. A költő ezekben a művekben tükröt tartott az olvasói elé, melyben a kortársak magukra ismerhettek, mi pedig, az utókor, talán őket láthatjuk meg benne. Sok esetben torzít, hisz görbe ez a tükör – de a maga módján reális és valóságos. Ablak az ókori Rómára.

A cikkben olvasható Martialis-fordítások a szerző művei (első közlés).